

RUTH

Anaani ana-lhaawu wurru-magina wugurru, anu...bani-yunggaj, waari-yinyung na-David aniking-maa-waj ana-Israel.

Ngarra-Naomi ngi-burri Israel, ngigawinyinyung nga-rangan.ngarri-yung ngarra-Ruth ngiimbulwiyn a-Moab-duj. Yagu ngiyanggi ngiga Israel-wuy, ngiinggarra-ngu-burri yungguyung nga-rangan.ngarri-yung, ngarra-Naomi. Ngaadirrangi wani-marrbuy-waa niga na-God, marri wani-manmani-wugij wugurrngi.

¹⁻² Anaani ana-lhaawu wu-magina anu...bani-yunggaj ana-Israel-inyung. Anubani-yumbaa warruburru-yung warra-runggu-runggal warramayaa “wurru-ragaana-yinyung”.

Bagu walyinyung ni-burri, Elimelech nanimuwaj-jung. Nigawi-nyinyung warru-mandag Ephrath. Ni-burri a-Bethlehem-duj a-Judearruj. Nga-rangarrina-yung Naomi, marri naniwiyayung-biiyung Mahlon marri Chilion, nanimuwaj-baa.

Waari ngarraanbana angi-warra-rabini nguynju waari ana-marrya amburru-nguni yungguyung, maarmag-galadi. Wudani-yung yamba, wurraanggarra-yanggi Moab, nga wurru-burri bagu.

³ Anubanila-wala ni-ngawiiyn, nga Naomi waari angunu-wanagaa naanngina-yung. Waangi-wanagaa ni-marayung-biiyung-bugij.

4 Marri naawini-yung winiynji-yaay wani-mangi maṅumbaa, wubani-yinyung a-lhal, ngarra-ngarrimuwaj-baa Orpah marri Ruth wugurrngi.

5 Anubanila-wala, ari marang-aynjaabugij marri marang-aynjaabugij manaarmag, wini-ngawiiyn, wugurraayunggaj. Nga ngarra-Naomi adaba, ngi-wiri-wiri ngi-burri, wuu-lhagarra-ngawini adaba na-nimarayung-biiyung marri naaṅngina-yung.

Ngarra-Naomi angigiyn a-lhal-wuy a-Bethlehem-guy, marri ngarra-Ruth wugurrngi ambingiingarra-yaarri.

6 Ngarra-Naomi ngi-burri wubani-rruj a-lhal. Nga anubanila lhaawu ngi-wawanggiyn, ninggu-lhangarmayn. Na-Yawei wani-warubaj-gayn adaba warraawurru warra-wurru-wurruj nigawi-nyinyung, nga wani-yayn ngarraaṅbana. Marri ana-marrya anubani wani-yayn waanuynjungini adaba, wurru-nguni yadhu. Nga wudani-yung yamba ngarra-Naomi marri ngarrubirrngi nga-rangan.ngarri-yung-biiyung, wurraalgaalgurmangi amburru-yanggi yungguyung.

7 Wurraangarra-yanggi adaba. Wurru-yangga-yanggi... nga alaḡala adaba.

8 Wangi-yamijgayn, “Nimbingi-ngarra-gaagiyn nga-rriibi-waa-wuy. Ngaalam-in-jamana na-Yawei, nambani-maṅmani nugurrngi, nguynju

ngaya ngirri-manmangi nga nubini na-walya-waa. ⁹ Nambani-lharrgang, nambaangiynjiyara walya, nambaangi-wanagana.” Daniyung ngi-yamayn. Ngarraagi-yung ngarra-Naomi wangi-bilhargayn ngarrubirrngi ngarangan.ngarri-yung-biiyung nga ngi-yamayn, “Wiiyaw,” ngi-yamayn.

Yagu wugurrngiiyung wingi-ruguni.

¹⁰ Wingi-yamayn, “Yangi ngunaarru! Ngambaangarra-yaarri nugawi-wuy warra-wurru-wurruj,” wingi-yamayn.

¹¹ Nga ngarra-Naomi ngi-yamayn ngarangan.ngarri-yung-biiyung-guy, “Nimbingiigiyn nugurrngi-wuy aanga. A-yangi yungguyung ngirri-ga-garri-yuri?” wangi-yamijgayn. “Nimbingiigiyn,” ngi-yamayn, “waari yamba ngarra-lhangarmi warra-walya. Adaba anaani nga-ngajiwanggu,” wangi-yamijgayn. ¹² Nga ngi-yamayn, “Nimbingiigiyn, marri nambaangi-mani walya,” ngi-yamayn. “Ngamba-mang-maynji warra-walya, warrubawiyung warra-wirrig nambaangi-rangarrii badag, ambu-warradii-yinyung,” ngi-yamayn. “Nimbingiigiyn.” ¹³ Marri wangi-yamijgayn, “Naangi-rangarrangan-magi, badag warrubawiyung wu-warradangan, nubini-yung na-wirrig-baa,” ngi-yamayn ngarra-Naomi. “Nimbingi-yaarri. Nembangimani adaba aynbaj. Ari naangi-narrangan-magi nubini-yung, badag-magi wini-warradangan,” wangi-yamijgayn. “Na-Yawei niiynbijgiyn niga, ni-wilibilingiyn ngayawi-wala, marri ngaya anaani nga-wurrij-

galadi-wina nugurrngi-wala.” Dani-yung ngi-yamayn, ngarra-Naomi ngiga.

¹⁴ Ngijang wingi-ruguni, wugurrngiiyung, angadajung wingi-ruguni yanggarrwar. Nga ngarra-Orpah ngu-bilhargayn marri ngi-yamayn, “Wiiyaw,” ngi-yamayn, “nga-yaarri,” ngu-yamijgayn ngarrubagi-yung. Ngiigiyn adaba a-lhal-wuy. Yagu ngigaayung ngarra-Ruth waari angi-yanggi, ngu-mandhiyn wingiinggarra-ngu-burri bagu, ngarrubagi-rruj.

¹⁵ Nga ngigaayung ngarra-Naomi ngi-yamayn ngigawi-wuy, “Nugawi-nyinyung ngarra-nganilharri adaba ngi-yanggi, ngiigiyn ngigawi warra-wurru-wurruj-guy marri ngigawi na-god. Nugaayung baagiyn nugawi-nyinyung-guy warra-wurru-wurruj marri nugawi-nyinyung-guy na-god. Baagiyn adaba a-lhal-wuy.” Dani-yung ngi-yamayn.

¹⁶ Yagu ngigaayung ngarra-Ruth ngi-yamayn, “A-yangi yungguyung nimba-yandhawiwanjii ngaya, waarruyn? Yagi nimba-lhambu ngaya ngaynjaarri nugawi-waj. Nagang-maynji ba-yaarri, ngaya ngaynjaarri nugawi-wuy. Yagu nagang-maynji ba-burraa, ngaya nga-ngu-burraa nugawi-rruj. Nugawi-nyinyung warra-wurru-wurruj, ngaayunggaj ngayawi-nyinyung warra-wurru-wurruj warruburru. Nga-nugawi-nyinyung na-God, ngaayung ngayawi na-God.

¹⁷ Anubani-rruj ana-lhal nagang ba-ngawang-maynji, ngaya bani-rruj a-lhal nga-ngawang, nga bagu ngambambi-wurrdhii. Nagang-maynji ba-ngawang yagu ngaya-maynji nga-ngawang, waarruyn, yagu nambiri-waj-maynji waarruyn,

nganu-ngaynbandii na-Yawei ngambaniigajij-galadi-wana ngaya.” Dani-yung ngi-yamayn ngarra-Ruth.

¹⁸ Ngarra-Naomi ngarrubagi ngi-marrbuy ngarra-Ruth waari angi-yanggi. Waari ngijang anggu-yambini ngijang ngigawi-wuy adaba.

¹⁹ Wingi-yanggi a-Bethlehem-guy, nga wingi-waliyn. Nga warruburru-yung warra-mananung wirringa-nayn. Nga wurru-yambiynjini, “Yuga ngaadagu Naomi yuga?” wurru-yandhawiyaynjini waadurru-yung.

²⁰ Marri ngigaayung ngi-yamayn, “Yagi anaani ngirri-mayi Naomi, ana-muwaj, nga-dinggina-yinyung. Yagu ngirri-mayana ngaya ‘Mara’, nga-wurrij-galadi-wina-yinyung, yagu na-Yawei yamba ngaya ngani-wurrij-galadi-wayn-bindiyung. ²¹ Ngaya nga-yanggi, ngaarra-wanagaa arrawindi, yagu ngaya na-Yawei nganiigijgiyn nga-mara-mamar ngaya. Waari nganggaarra-wanagaa anaaji,” ngi-yamayn ngarra-Naomi. “Yagi nirri-mayi nga-dinggina-yinyung, yagu na-Yawei yamba anii-dharrgang magarrangaynji ngayawi-wuy.” Dani-yung ngi-yamayn.

²² Anubani-yumbaa wingi-waliyn anubagu, ngarra-Naomi ngi-waliyn ana-Moab-gala marri bagu ngu-wanagaa ngarra-Ruth, ngarraagi a-Moab-jinyung, nga-rangan.ngarri-yung. Wingi-waliyn a-Bethlehem-duj. Adaba bagu wurru-wulguldhangi ana-mada, ana-barley. Wurru-wulguldhangi marri wurraaraanbini, wingi-wurrij-balu ngarrubirrngi. Marri warraa-

bardhangi bagu warra-wurru-wurruj bagu wurru-wulguldhangi.

2

Ngarra-Ruth angi-wardhii wubani a-wanuyjungini-rruj na-Boaz-jinyung.

¹ Boaz, na-nimuwaj-jung. Ngarra-Naomi naalgur-nyung nubagi-yung. Nimbabal marri ni-runggal, ni-yiwanggu. Marri nubagi-yung ni-ngawiiyn-jinyung naanngina-yung, nubagi na-walyinyung naalgur-nyung.

Marri warruburru-yung wurru-wardhangi-yinyung nigawi-nyinyung, warruburru-yung wurru-mada-wulguldhangi a-mada a-barley a-marrya-yinyung.

² Ngarra-Ruth ngi-yamayn, ngarra-Naomi ngu-magayn, “Warruburru adaba wirri-wulguldhii ana-mada, ana-barley, marri wurraalgaalgermani. Yagu ngaya nimbalharrgang ngaynjaarri, nganggarra-mundugana ana-barley warruburru wurru-wardhii-rruj warra-walya-walya? Warruburru-yung wurraarra-garraarruna-yinyung anaarri aaban-baj nganggarra-mani yuga? Ngaynjaarri, marri warruburru-yung warra-wanagana-yinyung, warra-wardhijgana-yinyung, warra-bu-buunggawa, ngamba-magana, ‘Ngambardhii,’ ngaynjamang, marri wugurraayung, ambuyambang-maynji ‘Yii, yaagi ngagurru ngurru-wardhii,’ ambuyambang-maynji, ngambardhii.”

Dani-yung ngi-yamayn. “Yii,” ngigaayung ngi-yamayn ngarra-Naomi, “Yii, ngan.ngalhaa, ba-yaarri,” ngu-yamijgayn.

³ Nga ngi-yanggi adaba ngarra-Ruth wubani wurraanaanuynjungaa-wuy, ngi-yanggi. Bagu, warruburru-yung warra-walya-walya wurru-wulguldhangi ana-barley, marri adhaadharri warra-mulung-aynbaj wurru-miyn-gabaa. Warruburru-yung wurraarra-garraarru, marri ngigaayung ngi-mangi.

Nga anubanila ngi-yanggi nubagi na-Boaz-guy wurraanaanuynjungaa-wuy. Yagu ngi-malaladi na-Boaz niga-waj niwu-wanagaa-yinyung anaani waanaanuynjungaa-rruj. ⁴ Ngi-walirr-lhaay arrwar adaba ngarraagi-yung ngarraalirr, ngamugijgaj.

Nga anubanila, nigaayung ni-yanggi Bethlehem-gala na-Boaz, nga ni-yanggi wubani wurraanuynjungaa-wuy. Nga warruburru wani-nayn nigawi-nyinyung wurru-wardhangiyinyung. Wani-waradangi. “Na-Yawei aniburraa nugurri-rruj,” ni-yamayn.

Wugurraayung anaalagala wunu-yambalmayn, “Nugaayung nubagi na-Yawei aniigajij-majgana,” wunu-yamijgayn wugurru.

⁵ Nga anubanila ngu-nayn ngarrubagi ngarra-maninyung. Nga nu-yandhawayn nubagi naa-mijgalmini-yinyung-guy, nubagi niraagaani-yinyung-guy, “Yangi-nyung ngarruwaagi ngarra-maninyung? Yanga-yangi ngiga warra-mijgalgur-yung?” ni-yamayn.

⁶ Nigaayung ni-yamayn, “Ngarraagi ngarra-maninyung a-Moab-jinyung. Ngaadagu

wingiinggarra-yanggi ngarra-Naomi, a-Moab-gala. ⁷ Nga ngaadagu ngangiyamijgayn, ngangiyandhawiwandi nurru, ‘Ngaambaanggarmani ngandhamarrii ngaayung adhaadharri,’ ngiyamayn. Nga anubanila, ngiimbari-waj ngiwardhangi, waari-waj angilangadangi. Ngiwardhangi... yingga anaaji anaarrwar ngilangadii. Ngi-ruluj-gini a-ruluj-duj, ngiburri a-ruluj-duj.” Dani-yung ni-yamayn.

⁸ Nigaayung na-Boaz ni-yanggi adaba ngigawiwuy ngarra-Ruth-guy, nga nguyamijgayn, ni-yamayn “Ngana-magana ambalaman lhaawu. Baawanggina-wugij. Yagi barraarru warraawurru warra-miyn.ngalaynji. Bamba-garrindharrmani, waari anaanila-wala yagi nundumi anuuguni, yaaju-wugij ba-wardhii. Marri anaani ngunu-yamijgana nugawiwuy, yagi naaynbajung nundumi anubani anaabanguy. Yaaju-wugij ba-wardhii. ⁹ Bamba-nayii warraawurru warra-walya-walya wurru-wulguldhii-yinyung. Ba-yaarri yuuguni, marri ba-warubaj-gana warra-miyn.ngalaynji, warruburru wurru-mani-yinyung, marri bamba-garrindharrmani. Ngarra-yamijgayn ngayawinyinyung warra-walya-walya, yagi nimbi-warragayijgi. Anubani anaa-gugu wirri-warryangi mana-gandharra-wuy. Anubani-yung-maynji ba-wurrij-guldhii, ba-yaarri marri baal-nguyii anubanila anaa-gugu.” Dani-yung ni-yamayn na-Boaz.

¹⁰ Marri ngarra-Ruth ngarrubagi-yung ngiburrdi aaban-duj, ngiwaban-jarrdangi. Ngi-yamayn, “Ngaya waari ana-Israelinyung, yagu

nagang aadanu nimba-manmangi marri nimba-man.galagaa ngaya, aadanu nagang yiwanggunyung,” ngi-yamayn.

¹¹ Nigaayung na-Boaz ni-yamayn, “Ngaya anaani ngaawangini nagang ngarangan.ngarraaj, nungu-manmangi arrawindi nungu-wanagaa, anubani-yumbaa naannginaaj ni-ngawiiyn. Nga-marrbuy nagang aadanu anubani-yung na-ninyarra marri nga-riibi marri nugawi-nyinyung ana-lhal nunggaarru. Yagu warraawurru nu-malaladi nagang warra-wurru-wurruj, yagu wiiya, nagang nu-ngu-burraa nurri-rruj. ¹² Nagang nunu-warriini arrawindi na-Yawei-wuy, na-God ana-Israel-inyung. Marri nuynjanggi na-Yawei-wuy ani-rangarii yungguyung. Ngaya ngaalamin-jamana niga ari niniyii anubani-yung nunggaarra-ngaynbandii-yinyung.” Dani-yung ni-yamayn na-Boaz.

¹³ Ngarra-Ruth ngunu-yambalmayn, “Nagang aadanu nu-man.galag-bindiyung ngayawi-wuy. Nagang nimbaa-jarini nga-dirrngawini-yinyung marri ngaambulangi-yinyung. Yagu nagang aadanu ana-lhaawu nagang wu-man.galag yamba. Nagang marri nugawi-nyinyung nimbiba-bardhii-yinyung, nurru-runggal-windiyung, yagu ngaya nga-winyig.” Dani-yung ngi-yamayn.

¹⁴ Ngarrubagi anaarrwar yingga ngarraalirr ngi-walirr-lhangayn, nga wurru-nguni ana-marrya. Nga ngi-burrangayn yuwaagu ngi-walgal. Nga na-Boaz ngaa-gadiyn, “Baaniyn, ba-nguyii anaani ana-marrya. Ba-mang marri

ba-lhalwulhii wugargayag-guy.” Bani-yung ni-yamayn.

Nga ngi-jarrariyn marri ngi-burrangayn warra-walya-walya-rruj, warruburru wurrunguni-rruj. Nga anubani anu-dal wurru-nanga, wu-lharamaa a-ngura-rruj. Ni-miyn, ngu-yayn, nga ngi-nguni. Waari ana-badag adaba anubani ngi-walarrang. Anubani ngi-walarrang ngi-warra-garraarruyn, bagu wu-warra-muynmulhi arrawindi. Nga anubagu mulung-arrgi ngijang bagu wu-burri. Nga ngi-yanggi ngarraagi-yung ngarra-Ruth, adaba ngijang ngi-mangi a-marrya a-barley.

¹⁵ Nga nigaayung nubagi-yung wani-magayn warruburru-yung warra-walya-walya, “Ngarraagi yagi nirringa-lhambu angi-mundugana-maynji aadanu wu-warra-muynmulhaa-waj anubani wurraarraabayii-yinyung wudanu ana-barley. Yagi nirringa-yamijgi ‘Yagi nungganbi!’ yagi nirringa-yamijgi ngaadagu.

¹⁶ Numburraarra-ngarrgiwana anubani wurraarraabaa-wala, numburraarra-ngu-burrii yaajijila, nguynju yadhu wubani angi-warra-lhangarrmana, ngijang angi-mani. Yagi ana-wungarri-mirri nirringa-yambi.” Dani-yung ni-yamayn.

¹⁷ Nga ngarra-Ruth ngi-mundugaa-wugij ngijang, murrubu ngarraalirr adaba ngi-yabini. anu-dal wu-warra-yadangi-wugij bagu anubani anu-bal-uj, anubani ana-marrya, ana-barley. Anubani ngi-wadangi rangag-mirri. Nga ngiwu-mangi anu-dal, ngiwu-yabaa. Anubani wu-mundurr-mayn, marang-

aynjaabugij marri marang-aynjaabugij ana-kilogram. ¹⁸ Anubani ngi-warraagijgiyn ngarrubagi-yung nga-rangan.ngarri-yung-guy, nga ngu-bajiyini. “Yaani ngaya nga-manga-mangi,” ngu-yamijgiyn ngarrubagi-yung nga-rangan.ngarri-yung. “Yaani nga-mundugaa ana-yimbaj,” ngi-yamayn. Nga ngu-yayn anubani ana-marrya, anubani-yung ngiirruyn-jinyung, anubani ngi-nguni-yinyung nga ngiirruyn. Ngijang ngu-warra-yayn, ngarrubagi nga-rangan.ngarri-yung, marri ngi-warra-burrangi-yinyung angi-nguni yungguyung yingga.

¹⁹ “Ajiga aadanu nu-manga-mangi anudal?” ngu-yamijgayn. “Waa-yangi-nyung-duj nagang wurraanuynjungaa-rruj, waa-yangi-nyung-duj nagang numba-wardhangi nagang aadanu, nunggaarra-mundugaa,” ngu-yamijgayn. “Ngaya nganu-yandhawiwana na-God anu-manmani, nubagi na-walyinyung nini-rangarrangi-yinyung nagang.” Dani-yung ngi-yamayn.

Nga ngigaayung ngi-yamayn ngarra-Ruth, “Nubagi niwu-wanagana-yinyung anubani anaaban, Boaz na-nimuwaj-jung,” ngi-yamayn.

²⁰ Ngigaayung ngarra-Naomi ngi-yamayn, “Na-Yawei anaagajij-majgana niga! Nubagi na-Yawei, ngarrani-man.galagana-wugij, ngagurru ngurru-wiri-yinyung marri warrubawi wu-ngawina-yinyung,” ngi-yamayn. Nga ngu-yamijgayn ngarra-Ruth, “Naadagu na-walyinyung naalgur-nyung nubagi ngayawi-nyinyung na-gulgu. Niga-waj nambani-rangarrii nagawaa.” Dani-yung ngi-yamayn.

21 Ngigaayung ngarra-Ruth ngi-yamayn, “Dagi-yung ngani-yamijгаа na-yiwanggu-nyung, ‘Ba-burraa-wugij ngayawi-rruj ngambii-ba-bardhii-yinyung warubaj. Ba-yama-yamana ba-wardhii... nga anggu-warra-ngu-jadugiiyn ana-barley... marri ana-wheat, ngayawi-rruj waanujungina-rruj.’” Dani-yung ngu-yamijгаа ngarra-Ruth.

22 Ngigaayung ngarra-Naomi ngu-yamijгаа ngarra-Ruth, “Yii, ba-wardhii-wugij nubagi na-yiwanggu-nyung-duj, warruburru-rruj warra-miyn-ngalaynji nigawi-nyinyung. ba-yaarri-maynji anaaynbaj-guy, ari warraaynbaj nagang ambiimana, ba-yaarri-maynji anaaynbaj-guy.” Dani-yung ngi-yamayn.

23 Nga anubagala adaba ngarra-Ruth ngi-wardhangi-wugij bagu, warruburru-rruj warra-miyn-ngalaynji na-Boaz-jinyung. Barley ngi-mundugaa... marri wheat anubal. Ngi-warra-mundugaa, a-barley-yinyung marri a-wheat-jinyung ngi-warra-mundugaa, murrubu wu-warra-ngu-jadugiiyn bagu. Marri ngarrubagi-yung ngarra-Ruth ngi-burri-wugij nga-rangan-ngarri-yung-duj anubani-yumbaa wurru-wardhangi anubani-rruj.

3

Ngarra-Naomi angu-lharrgang ngarra-Ruth angunu-yandhawiwana na-Boaz.

1 Anubani-wala, ngu-yamijгаа nga-Naomi ngarra-Ruth-guy, “Banu-wanagana nagang

naannginaaj marri mijburrayung. Ba-wurrij-maalang. Aniiyn-mamaalang ngaya nganulhangarmang, wa-dhangarmang naannginaaj. ² Nagang numbardhangi warruburru warra-miyn.ngalaynji-rruj yigaj, na-Boaz-duj nigawinyinyung waanaanuynjungina-rruj. Naalgur-nyung ngayawi-nyinyung na-gulgu naadagu. Baawanggina adaba,” nu-yamijgayn. “Nga yimbaj ana-miyn.ngu anudanu, anggu-lhanguyn-bayamani-maynji ana-wirrig, bagu warruburru warra-walya-walya wunaa-ba-bardhii-yinyung amburru-burraa wubani waanuynjungina-rruj. Amburru-buyana wudhanguyn-mirri, amburru-wanbina. Arra-wuyana amburru-warrganjii anu-dal. Anggu-warra-wuyana yuuguni anudhabag. Na-Boaz bagu nigaayunggay ani-burraa.

³ “Nagang aadanu ba-ngambina marri bawuburrang arrawuyn-mamaalang-jinyung, marri yaali-mamaalang mana-yaali ba-yabiyn. Ba-yaarri buguni, yagu yagi nundumi ana-warubaj. Yagi ni-marrbuy-mi nagang anubagu. Banulhandii na-Boaz ani-nguyii a-marrya, marri ani-wal-nguyii. ⁴ Banu-nayii ajiga-rruj anubani ani-murrgulhangang. Banu-nayii-wugij aniyingang. Marri bani-yung, ba-yaarri nigawiwuy. Niga ani-mun-gambamadhina yaali-mirri, ni-mawuraadi yamba. Ba-yaarri nga bagu banumun-garrayang, bamaarrayang mana-yaali nigawi-wala ana-mun, nga ba-murrgulhang bagu nigawi-rruj a-mun-duj. Niga ani-magang anubani-yung yangi baanbina.” Dani-yung ngiyamayn.

⁵ Nga ngu-yambalmayn ngarra-Ruth, “Yii,

danila-yung-galawaj ngangganbini, anubani nimba-magaa-yinyung,” ngi-yamayn.

⁶ Ngi-yanggi ngarra-Ruth wubani wurraarra-ngu-burraa-wuy ana-barley. Nga bagu wubanila-yung-galawaj ngu-yamijгаа ngarrubagi nga-rangan.ngarri-yung, wubanila-yung-galawaj ngi-wanbini. ⁷ Na-Boaz adaba ni-ngunu-nguni marri ni-wal-nguni, nga ni-walarrang, ni-wurrij-galaalarrangi naagi-yung. Anubani wumundugini-rruj a-barley, nga bagu ni-yingayn adaba. Ngarra-Ruth adaba ngi-yanggi mi-daarrgaj. Nga ngunu-mun-garrayang, nga ngi-murrgulhi a-mun-baj.

⁸ Miyn.giyn.gurarra ni-marayanggiyn, nga ni-wilibilingiyn, nga bagu ngu-nayn, ngi-murrgulhi maninyung a-mun-duj! ⁹ “Yangi-nyung nagang aadanu?” ngu-yandhawwayn. “Ngaya anaani ngaya-waj Ruth, yiwanggu-nyung,” ngi-yamayn. “Numbaambamadhag, bama-jarmayarmijgang mana-mangudhig ama-yaali. Nimba-rangarrii ngaya. Nagang yamba naalgurmaynji, nimba-rangarrii-yinyung.” Dani-yung ngi-yamayn.

¹⁰ Nigaayung ni-yamayn, “Maninyung, niga na-Yawei aniigajij-majgana nagang. Maalamburrg nagang nungganbini ngarrubagi-wuy nga-rangan.ngarraaj-guy. Yagu nundaambalaman-bindiyung adaba, waari yamba banu-lhangarmang wulmurrinyung, niimbalal yagu niimbalalari, naannginaaj.

¹¹ “Nga yagi nu-ngu-dirrngawi. Warraarrawindi-lhangu wurru-marrbuy anaani ana-lhal, nundaambalaman nagang.

Anubani nimba-yandhawiwaa-yinyung, gaya ngangganbina, ngunu-rangarrii nagang.
¹² Ngubindi, gaya naalgurmaynji yagu naalgur-yung nubagi naaynbajung nubagi ni-ragaana-yinyung. Nganu-yandhawiwana wurrugu ana-wulhu-wulhurr. ¹³ Ba-burraa yaaji murrubu anggu-lalmang ana-ngamugijgaj. Ani-rangarrii-maynji, anubani ambalaman. Yagi-maynji nini-rangarri, gaya anaani ngunu-lhalamayana, na-Yawei-maynji ani-wiri, gaya wa-rangarrii nga waa-ganbina anijijung, anaarrowindi-lhangu. Ba-murrulhaa-wugij, murrubu angгаа-lalmang ngamugijgaj.” Dani-yung ni-yamayn na-Boaz.

¹⁴ Bagu ngi-murrulhi-wugij a-mun-duj, murrubu waa-lalmayn. Waari-waj ngarraalirr angi-walirr-lalagini, waangamudangi-waj, na-Boaz ni-lalagiiyn. Nga ni-yamayn, “Ba-yaari, yagi yamba anaaji warra-wurruj yagi wurru-marrbuy-mi. ¹⁵ Bama-yarrijgiyn maadamu nuynjabina-yinyung marri bama-wanagang yaaji.” Dani-yung ni-yamayn.

Nga ngima-wanagaa marri ngu-yayn, ngaa-darrjangi 20 ana-kilogram, ngaa-darrjangi-yinyung ana-barley. Ngi-warraabaabaa ama-yaali-wuy. Ngu-manmangi, wini-lalagaa-yinyung nga ngi-waj-barrgaay adaba ngi-yanggi.

¹⁶ Ngi-yanggi nga-rangan.ngarri-yung-guy. “Nuynjaminggarrina, ngan.ngalhaa,” ngi-yamayn.

Nga ngarrubagi ngarra-Ruth ngu-magaa yangi anubani ni-wanbini na-Boaz ngigawi-wuy. ¹⁷ Nga ngi-yamayn, “Ngani-warriini anaani ana-barley marri ngani-yamijgayn, ‘Yagi nu-mara-

mamar-mi ngaadagi nga-rangan.ngarraj-guy. Anaani ana-barley ngunuuyii ba-waṅagana.’” Dani-yung ngi-yamayn.

¹⁸ Nga ngigaayung ngarra-Naomi ngi-yamayn, “Yagi wurrugu numbaalwal-gi wurrugurrij-bugij. Wurrugu nu-marrbuy-mang anggijaminggarrina. Yagi ni-yanga-yangi. Ambani-yambina, warruburru-wuy warra-walya-walya-wuy. Ambuu-yambiynjina wurrugu, ambirri-mandhii ana-lhaawu, anaani ana-yimbaj.” Dani-yung ngi-yamayn.

4

Na-Boaz aniiynji-yara ngarra-Ruth.

¹ Na-Boaz ni-yanggi wubani wurru-mundu-mundugaa-rruj, wubani wurru-yanggi-yinyung wurru-yabini... wurru-rabalangi wurru-yaldhangi, nga niindhadhangayn bagu. Nga nubagi na-walyinyung ni-yanggi buguni, nubagi-yung ni-magini-yinyung ngarra-Ruth. Nga na-Boaz niidiyn, “Guwaj, baaniyn yaaji, baandhadhangang.” Nga ni-yanggi na-Boaz-duj nga-niindhadhangayn.

² Nga wani-yandhawiwaa warruburru-yung na-Boaz marang-aynjaabugij, marang-aynjaabugij warruburru warra-mijiwanggu amburru-yambiynjini yungguyung bagu amburraambargalangi. Nga wurraambargaliyn adaba.

³ Nga nu-yamijgayn nubagi naalgurnyung-guy, “Nagang nu-marrbuy ngarra-ngajiwanggu-nyung ngarra-Naomi ngiigiyn

adaba anubani ana-lhal-wala ana-Moab. Nubagi yaga ngigawi-nyinyung naanngina-yung, nagawi-nyinyung na-murruyung, wubani-yunggaj-jinyung, niga niwu-wanagaa anubani anaabala. Ngiga ngarra-Naomi ambangiyn anubani-yung, ambi-lhal-rangarrii yungguyung.⁴ Ngaya anaani nga-wijangani, nagawaa naynjambina anaani-yung-jinyung. Bawu-ngaynbandang-maynji, bawu-mani anubani anaabala. Warraawurru warra-mijiwanggu amburraawanggina, marri warraawurru warra-mulung-aynbaj wurraambargalii-yinyung amburraawanggina. Yagu yagi-maynji nunggu-ngaynbandi, nimba-yamijgang, marri warruburru amburraawanggina. Yagu ngaya-waj nganggu-mang, nagang wubani-yunggaj yamba nagang nundaga-ragij. Nagang-maynji ba-yamang, yagi ngawu-mi. Yagu yagi-maynji nunggu-ngaynbandi, ngaya-waj nganggu-mang.” Dani-yung ni-yamayn na-Boaz.

Nigaayung na-walyinyung ni-yamayn, “Ngaya-waj ari nganggu-mani.”

⁵ Nigaayung na-Boaz ni-yamayn, “Bawu-mani-maynji nagang, yagu ngarra-Ruth a-Moab-jinyung, ngarrubagi-yung ngarra-ngayi-nyung, nugawi ngarrubagi, bangu-mang. Nguynju yadhu ambangi-yabana warra-mijburrayung nubagi-yung-jinyung ni-ngawiiyn-jinyung-jinyung, marri anubani anaabala, ambirri-wanagana warruburru warra-mijburrayung.” Dani-yung ni-yamayn, wiijamaa yamba anubani ana-lhaawu-runggal, anaani-rruj ana-Israel.

⁶ Nigaayung na-walyinyung nu-yambalmayn,

“Yagi anubani ngaanbi, yijgubulu! Yagu ngaya-maynji nganggu-mang aadanu, ngayawinyinyung warra-mijburayung yagi ambirri-mi aadanu anaabala. Ngaya anaani ngunuuyii, nugawaj bawu-mani.” Dani-yung ni-yamayn.

⁷ Anu... bani-yunggaj wiijamaa ana-Israel-uj, warrubawi-yung wu-yiynjini-yinyung abala yagu anaaynba-gaynbaj-jinyung, nigawinyinyung ni-mun-jabini-yinyung nimalhalharijgaa. Nga nubagi niwu-mangi-yinyung nuuni manubami-yung. Nga anubani yijgubuluwindiyung, nuuni anubani anaabala.

⁸ Wudani-yung-gala, niga naagi-yung nawalyinyung na-yamijgaa na-Boaz, “Ngaya anaani ngunuuyii. Bawu-mani anubani anaaban,” ni-yamayn. Marri nima-lha-lharijgaa nigawinyinyung ni-munju-mun-jabini-yinyung, marri nu-yayn nubagi na-yiwanggu-nyung.

⁹ Nigaayung na-Boaz wani-yamijgaa, warruburru warra-mijiwanggu marri warraarrawindi warra-wurru-wurruj, “Nugurru-waj aadanu adaba, nurru-marrbuy, anaani nirri-nani-wala. Ngaarra-mangi ngarra-Naomi-wala naannginaaj-jinyung, nga nigaayung-gala na-niwiayung-biiyung. Ngarra-mangi adaba ngaya-waj anaani. Nugurru-waj nirri-nani-wala. ¹⁰ Marri ngarra-Ruth ana-Moab-jinyung, ngarra-ngayi-nyung na-Mahlon-jinyung, adaba ngiga ngayawinyinyung ngarra-gulgu. Wudani-yung-gala nga, aani-yung-gala adaba, nigawinyinyung ana-muwaj anaanila-wala anggu-wandha-wuguuguni aani-rruj anggu-burraa a-lhal-uj, marri aani-rruj a-wumurrng.

Nugurru-waj yamba nirri-nayii-wala, anaani ana-yimbaj.” Dani-yung ni-yamayn na-Boaz.

¹¹ Nga warruburru warra-mijiwanggu marri warra-mulung-aynbaj wurru-yamayn, “Yii, nurru-waj anaani yamba ngunu-nani-wala. Nuunu-yandhawiwana na-Yawei, anggu-manmani ngiga, angi-yaarri-yinyung nugawi-wuy anaanga. Ngarra-Rachel marri ngarra-Leah, arrawindi mijburrayung waangi-yabaa, na-Jacob-jinyung. Yagu nurru nuunu-yandhawiwana na-Yawei, anguuyii ngigawi-wuy, ngarra-Ruth-guy, warra-mijburrayung ambuu-yamana. Nga wudani-yung yamba, ambi-runggal-wana yadhu wurru-mandag-jinyung ana-Ephrath-jinyung. Nguynju yadhu warruburru-yung ana-Bethlehem-jinyung, amburru-yamana, ‘Warruburru wurru-mandag nigawi-nyinyung na-Boaz-jinyung wurru-runggal.’ ¹² Na-Yawei nambaniiyii arrawindi warra-mijburrayung, marri ngarraagi-yung ngarra-maninyung anguuyii. Nga anaani nuunu-yandhawiwana, nambarra-wanagana warra-mijburrayung, marri amburru-runggal-mana. Nguynju warruburru-yung-jii warra-mijburrayung na-Perez-jinyung. Niga naniiwiyayung na-Judah-yinyung marri ngarra-Tamar-yinyung.” Dani-yung wurru-yamayn, warruburru-yung warra-mijiwanggu.

¹³ Anubanila-wala, ngu-yarriigiyn ngarra-Ruth nigawi-wuy aanga, nigawi-nyinyung anubani nga-rangarrina-yung ngaadangi-yung. Nga-wini-yaay adaba. Niga na-Yawei ngu-yayn adaba

ngi-dhulmumbudi. Nga wurrugu ngunu-yabayn wirrinyung.

14 Warruburru-yung warra-mananung wurru-yamayn ngarra-Naomi-wuy, “Nuunu-warraarriwana na-Yawei. Nagang yamba nini-yayn na-ranggambinyiyn ana-yimbaj, ani-rangarii yungguyung. Anaani ana-yimbaj nuunu-yandhawiwana na-Yawei, warraarrawindi ana-Israel-inyung amburru-marrbuy naadagi-yung na-winyinyung, anirunggal yamba. 15 Wurrugu marri, bangajiwanggu-mang, yijbanu ani-manmani, anirangarii, ba-wada-wada. Nugawi-nyinyung nga-rangan. ngarraaj ningii-damarr-ngu-burraa, nga nagang ningii-jabayn nugawi-nyinyung na-ranggambinyiyn. Nagang-magaa bamba-wanagaa warra-marang-aynjaabugij marri na-wulawaa warra-miniwiyayung, yagi-magaa ambi-rangarrangi nagang nguynju ngarraagi nga-rangan. ngarraaj.” Dani-yung wurru-yamayn.

16 Ngarra-Naomi ngarrubagi ngunu-miyn nubagi-yung na-ranggambinyinga-yung, nga yaaji ngunu-wanagaa warubaj ngigawi-rruj, nga ngunu-rangarrangi niga, ngunu-magaani.

17 Warruburru-yung warra-mananung wurru-burri-yinyung wirringa-warubaj-gaa-yinyung, wunu-mijgayn nubagi Obed, na-nimuwajjung. Nga wurru-yamaa, “Ngarra-Naomi yigaj ngunu-wanagana ranggambinyinga-yung, nga nigawi-yii na-nimarayung-jii ni-yamana,” wurru-yamayn.

Nubagi na-Obed, na-niwiyaung Jesse, nga nigaayung anubagala na-Jesse-wala niga, na-niwiyaung adaba David na-king.

¹⁸⁻²² Nga anaani warrubawi-yung warrumandag na-Perez-gala nga na-David-guy.

Perez, Hezron Ram, Amminadab, Nahshon, Salmon, Boaz, Obed, Jesse marri David.

Wiiya.

**Ana-Manngulg Ana-Wubiba -- Anu-gadhuwa
Ana-lhaawu
The New Testament and Old Testament portions in
the Wubuy language of Northern Australia**

copyright © 2010 Bible Society of Australia

Language: Wubuy (Nunggubuyu)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-11-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

69aa8c59-52dd-524c-97e0-0392a13499e4